PROGNOZA RYNKU PRACY DLA GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DO 2040 ROKU

Wrocław, lipiec 2021

OPRACOWANIE

Instytut Rozwoju Terytorialnego

ul. J. Wł. Dawida 1A

50-527 Wrocław

DYREKTOR

dr Maciej Zathey

Z-CA DYREKTORA

dr inż. Bogusław Molecki
Agnieszka Wałęga

KOORDYNACJA

dr Wojciech Maleszka

ZESPÓŁ AUTORSKI

dr hab. Robert Szmytkie (Rozdział 1)
Marta Kukuła (Rozdział 2)

OPRACOWANIA KARTOGRAFICZNE I ELEKTRONICZNE PRZETWARZANIE DANYCH

Marta Kukuła

OPRACOWANIE EDYTORSKIE I REDAKCYJNE

Karolina Gmur
Marta Kukuła

SPIS TREŚCI

1 | Założenia metodyczne 4

1.1 Wprowadzenie 4

1.2 Szacowanie aktualnej liczby pracujących 4

1.3 Określanie liczby pracujących w usługach 4

1.4 Szacowanie przyszłej liczby pracujących 5

1.5 Szacowanie przyszłej liczby pracujących w usługach 6

2 | Analiza wskaźników w ujęciu gminnym i powiatowym 8

2.1 Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040. 8

2.2 Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040 10

2.3 Aktywność ekonomiczna ludności w 2009, 2019, 2030 oraz 2040 r. 13

2.4 Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040 16

3 | Podsumowanie 18

1 | ZAŁOŻENIA METODYCZNE

1.1 WPROWADZENIE

Prognoza rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku została opracowana dla pracujących według miejsca siedziby podmiotu (przedsiębiorstwa) i objęła łącznie: 169 jednostek, w tym: 35 gmin miejskich (w tym 4 o statusie miasta na prawach powiatu: Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych i Wrocław), 78 gmin wiejskich i 56 gmin miejsko-wiejskich (bez odrębnego uwzględnienia miast i obszarów wiejskich w tych gminach). Dane dla powiatów i województwa dolnośląskiego stanowią efekt sumowania wartości dla jednostek wchodzących w ich skład. Prognozę sporządzono w jednym wariancie, a jej wyniki w zakresie liczby i struktury pracujących zostały przedstawione w czterech przekrojach czasowych, tj. dla lat: 2025, 2030, 2035 i 2040.

Podstawowym problemem metodologicznym w sporządzaniu prognozy rynku pracy, podobnie jak w przypadku prognozy demograficznej, była mała liczba pracujących w wielu gminach. Problem ten dotyczył w szczególności gmin wiejskich i niektórych gmin miejsko-wiejskich. Dane retrospektywne na temat rynku pracy z lat 2010 2019, które przeanalizowano w trakcie opracowywania założeń prognozy, w wielu gminach wykazywały niekiedy skokową zmienność liczby pracujących rok do roku. Jest to zjawisko typowe dla małych jednostek, w których powstanie lub likwidacja nawet jednego podmiotu gospodarczego o znacznej liczbie pracujących może przyczynić się do znaczących zmian w liczbie i strukturze pracujących.

1.2 SZACOWANIE AKTUALNEJ LICZBY PRACUJĄCYCH

Z uwagi na fakt, że Główny Urząd Statystyczny w odniesieniu do gmin publikuje dane jedynie dla liczby pracujących w podmiotach zatrudniających co najmniej 10 pracujących, bez uwzględnienia ich struktury według sektorów działalności, konieczne było oszacowanie liczby pracujących w mikroprzedsiębiorstwach oraz indywidualnych gospodarstwach rolnych. W tym celu określono poziom aktywności podmiotów gospodarczych zatrudniających poniżej 10 osób (wartość dla województwa dolnośląskiego w 2019 r. wyniosła 0,462) oraz średnią liczbę osób zatrudnionych w podmiotach niefinansowych (1,88 osoby). Na tej podstawie stwierdzono, że w jednym mikroprzedsiębiorstwie (niezależnie od jego aktywności) zatrudniona jest średnio jedna osoba. Wartość ta jednocześnie odpowiada wartości ilorazu (0,995) różnicy pomiędzy liczbą pracujących ogółem a liczbą pracujących w podmiotach zatrudniających co najmniej 10 pracujących (gdzie wartość sumaryczna dla Polski wynosi odpowiednio: 16,47 mln i 12,15 mln, a wartość różnicy 4,32 mln) w stosunku do ogólnej liczby podmiotów zatrudniających poniżej 10 pracujących w kraju (4,34 mln).

Liczba pracujących ogółem w poszczególnych gminach województwa dolnośląskiego została określona jako suma liczby pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 10 osób i liczby mikroprzedsiębiorstw (podmioty do 10 pracujących). Do uzyskanych w ten sposób wyników doliczono jeszcze liczbę osób pracujących w rolnictwie indywidualnym, którą oszacowano w oparciu o liczbę indywidualnych gospodarstw rolnych w gminach według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

1.3 OKREŚLANIE LICZBY PRACUJĄCYCH W USŁUGACH

Strukturę pracujących w usługach określono na podstawie liczby pracujących wg grup sekcji i płci w powiatach, liczby pracujących wg płci w gminach oraz struktury podmiotów gospodarczych wpisanych

do rejestru REGON w gminach (dane GUS dla lat 2009-2019). Na tej podstawie stworzono algorytm, uwzględniający powyższe zmienne, dzięki czemu możliwe było oszacowane udziału pracujących w usługach w danej gminie w stosunku do ogólnej liczby pracujących w usługach w danym powiecie.

1.4 SZACOWANIE PRZYSZŁEJ LICZBY PRACUJĄCYCH

Do oszacowania przyszłej liczby pracujących ogółem w gminach wykorzystano wyniki Prognozy demograficznej dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku (Górecka, Szmytkie 2020), a konkretnie dane na temat liczby osób w wieku produkcyjnym (potencjalne zasoby pracy) oraz predykcji trendów obrazujących zmiany liczby podmiotów gospodarczych. W zakresie zmian liczby osób w wieku produkcyjnym założono stałe zmniejszanie się udziału tej grupy wieku (z 1,7 mln w 2019 r. do 1,5 mln w 2040 r.), zgodnie z oczekiwanymi trendami demograficznymi (ryc. 1).

Założono też dalsze zwiększanie się aktywności ekonomicznej ludności (liczonej jako stosunek liczby pracujących do liczby osób w wieku produkcyjnym), która w latach 2009-2019 wzrosła w województwie dolnośląskim z 57,4% do 73,7% (ryc. 2). Przewiduje się, że wartość tego współczynnika będzie sukcesywnie wzrastać do poziomu 92,7% w 2040 r. Wzrost ten będzie niejako wymuszony przez stały spadek potencjalnych zasobów pracy w województwie, który musi być rekompensowany (przez wzrost aktywności ekonomicznej oraz wzrost migracji wahadłowych), by utrzymać funkcjonowanie wzrastającej liczby podmiotów gospodarczych. W latach 2009-2019 liczba podmiotów gospodarczych w województwie wzrosła z 316,8 tys. do 382,9 tys. (czyli o 20,9%).

Ryc. 1. Zmiana liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie dolnośląskim

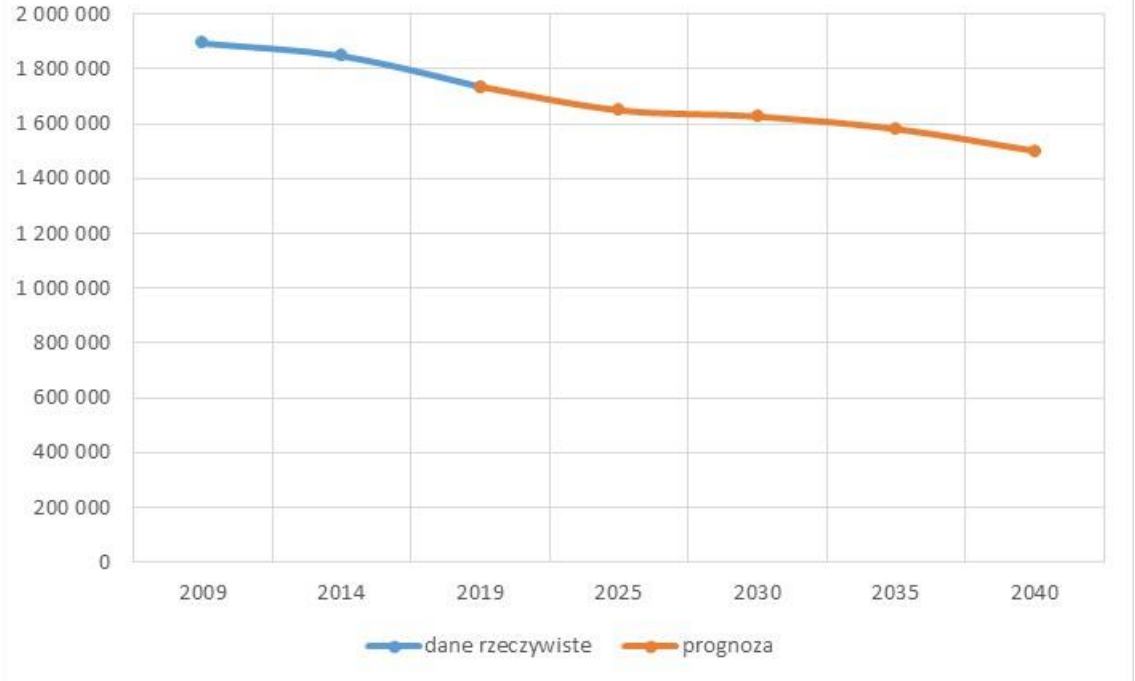

Ryc. 2. Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w województwie dolnośląskim

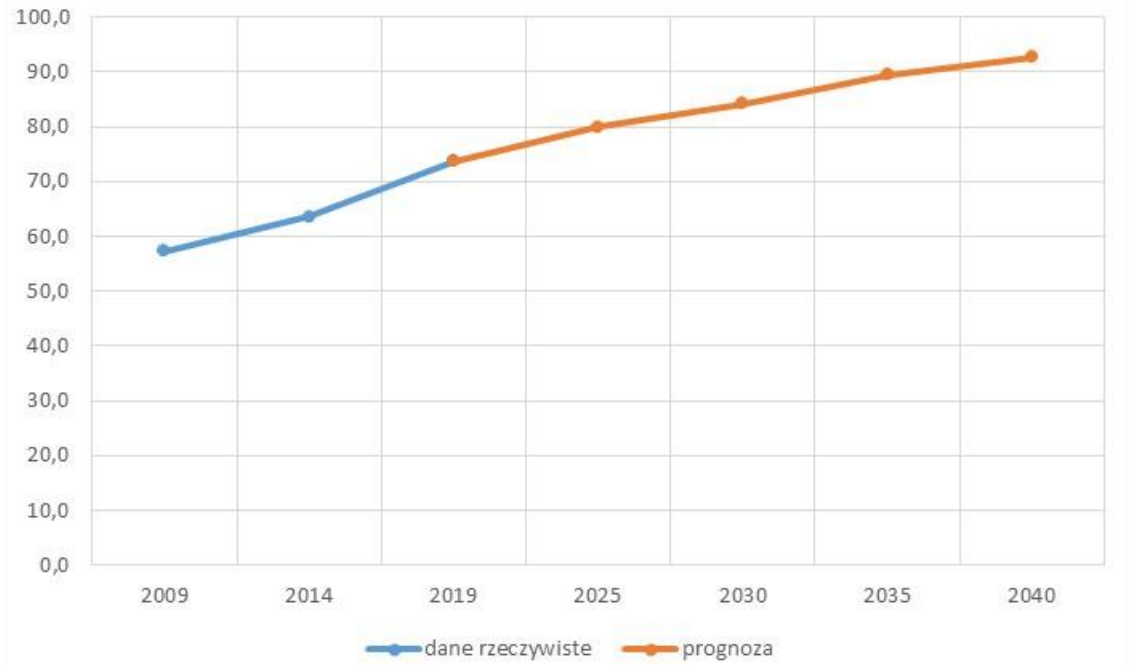

1.5 SZACOWANIE PRZYSZŁEJ LICZBY PRACUJĄCYCH W USŁUGACH

W zakresie prognozowanej liczby pracujących w usługach założono dalsze, stopniowe zwiększanie się udziału pracujących w tym sektorze gospodarczym, przy jednoczesnym spadku udziałów pracujących w przemyśle i w szczególności w rolnictwie. W latach 2009-2019 udział pracujących w usługach zwiększył się z 60,7% do 61,4%.

Ryc. 3. Zmiana udziału pracujących w usługach w województwie dolnośląskim

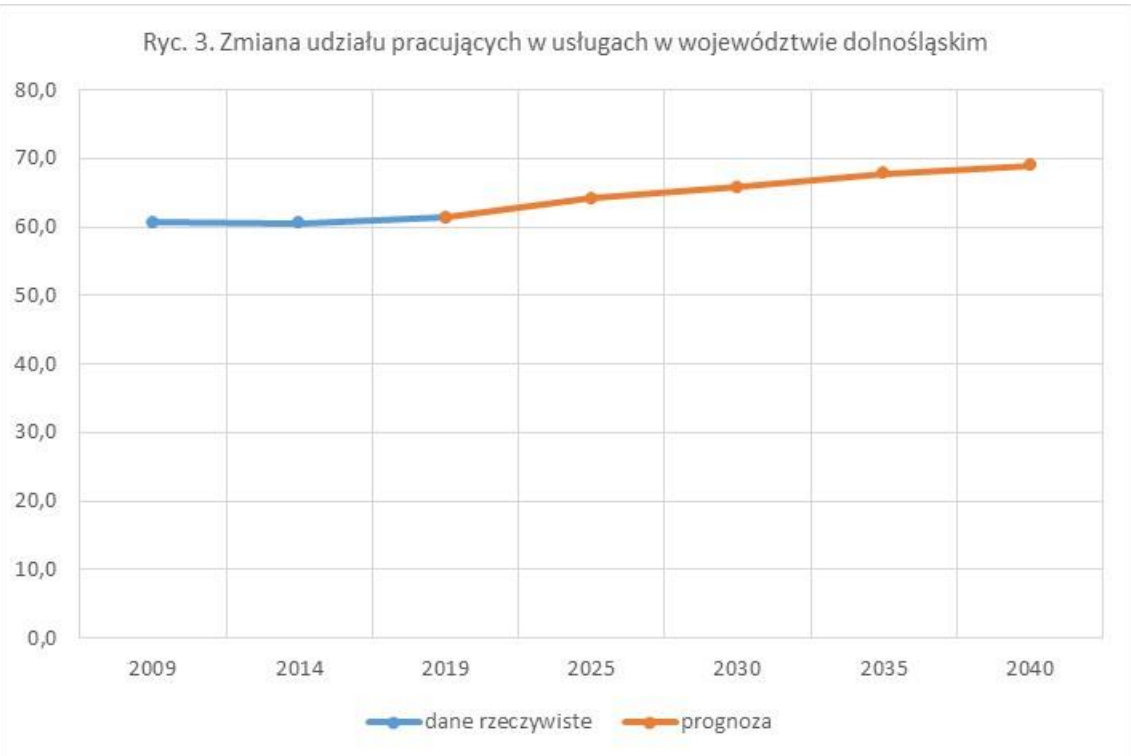

W najbliższych latach przewiduje się zwiększenie dynamiki wzrostu zatrudnienia w sektorze usług (do poziomu 69,0% w 2040 r., ryc. 3), co wynika z postępującej serwicyzacji gospodarki, specyfiki Dolnego Śląska (istotne znaczenie turystyki w południowej części regionu) i gwałtownego rozwoju stref podmiejskich (w szczególności strefy podmiejskiej Wrocławia), gdzie najszybciej wzrasta liczba podmiotów usługowych. Na terenie trzech powiatów otaczających Wrocław (powiaty: średzki, trzebnicki i wrocławski) liczba pracujących w usługach zwiększyła się w latach 2009-2019 z 46,7 tys. do 79,8 tys. (czyli o 70,6%, przy wzroście liczby pracujących ogółem o 44,1%), natomiast liczba podmiotów gospodarczych w sektorze usług z 16,7 tys. do 29,2 tys. (czyli o 74,6%).

2 | ANALIZA WSKAŹNIKÓW W UJĘCIU GMINNYM I POWIATOWYM

Na podstawie wyników Prognozy rynku pracy sporządzono kartogramy zbiorcze dla obszaru województwa, na których zobrazowano i prześledzono rozkład przestrzenny następujących wskaźników:

- Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040 [%].
- Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040 [%].
- Aktywność ekonomiczna ludności w 2009, 2019, 2030 oraz 2040 r.
- Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2009-2019, 2019-2030 oraz 2019-2040 [p.p.].

2.1 ZMIANA LICZBY PRACUJĄCYCH OGÓŁEM W LATACH 2009-2019, 2019-2030 ORAZ 2019-2040.

Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2009-2019 wskazuje, że w 82,8% gmin (140 gmin) województwa dolnośląskiego nastąpił wzrost liczby pracujących, a w 17,2% gmin (29 gmin) nastąpił ich spadek (ryc. 4).

Maksymalna wartość przyrostu liczby pracujących wyniosła 176,9% (Legnickie Pole – gmina wiejska). Najniższe przyrosty do 1% wystąpiły nielicznie (Piechowice – gmina miejska, Kamienna Góra – gmina miejska, Bolków – gmina miejsko-wiejska oraz Wądroże Wielskie – gmina wiejska). Ponadto najwyższe przyrosty, tj. powyżej 90% odnotowano w: Żórawinie (gmina wiejska; 92,7%), Zawoni (gmina wiejska; 95,4%), Gromadce (gmina wiejska; 95,8%) i Karpaczu (gmina miejska; 103,8%).

Minimalna wartość spadku wyniosła -0,2% (Szczytna – gmina miejsko-wiejska) a maksymalna -14,4% (Międzybórz – gmina miejsko-wiejska). Średnia wartość spadku wyniosła -5,1%. Wśród ośrodków miejskich województwa spadek odnotowano kolejno w: Kowarach, Polanicy-Zdrój, Jedlinie-Zdrój, Zgorzelcu, Głogowie, Boguszowie-Gorce, Piławie Górnej, Kłodzku, Szklarskiej Porębie, Lubinie, Szczawnie-Zdroju, Jeleniej Górze, Kudowie-Zdrój oraz Wałbrzychu. W obrębie ich stref podmiejskich przeważnie odnotowano wzrost liczby pracujących.

Analiza zmian liczby pracujących ogółem w latach 2019-2030 oraz 2019-2040 zakłada dalszą koncentrację liczby pracujących w strefach podmiejskich, co szczególnie mocno można zaobserwować w obrębie gmin skoncentrowanych wokół Wrocławia (ryc. 5, ryc. 6). O ile maksymalne przyrosty pracujących w 2030 r. mają wynieść 70%, o tyle w 2040 r. prognoza przewiduje przyrosty już do 110%. W 2030 r. maksymalne spadki liczby pracujących w gminach mają wynieść -11% natomiast w 2040 r. już -25%.

Ryc. 4. Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2009-2019 [%].

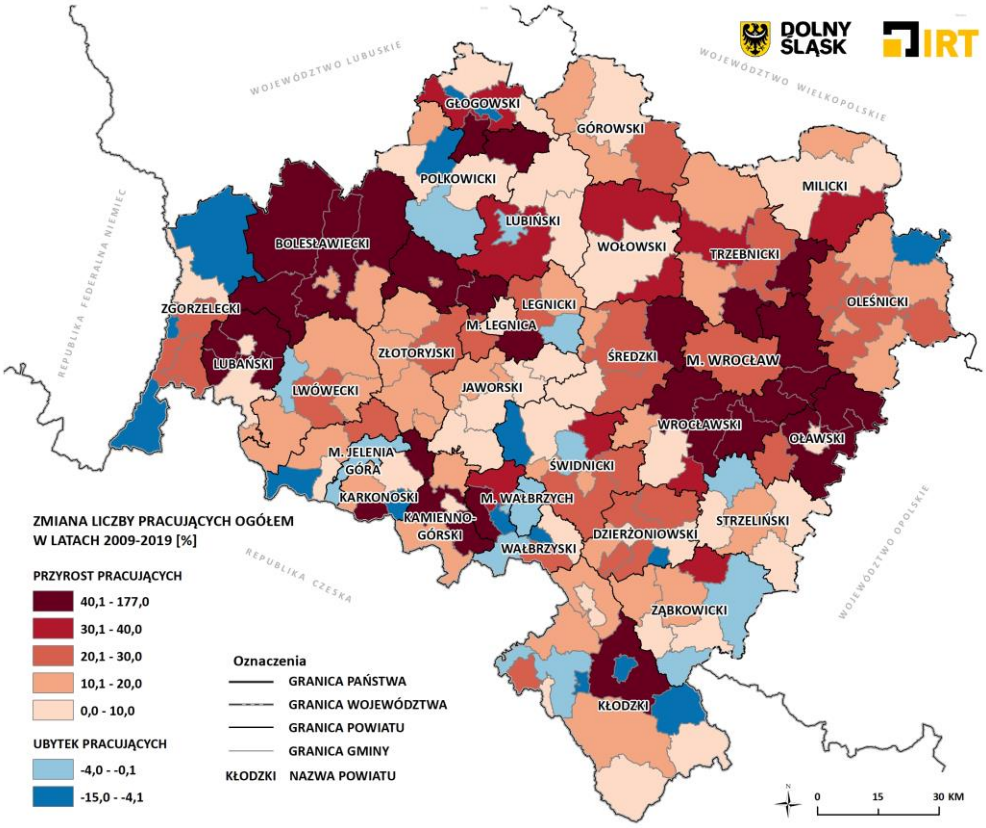

Ryc.5. Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2019-2030 [%].

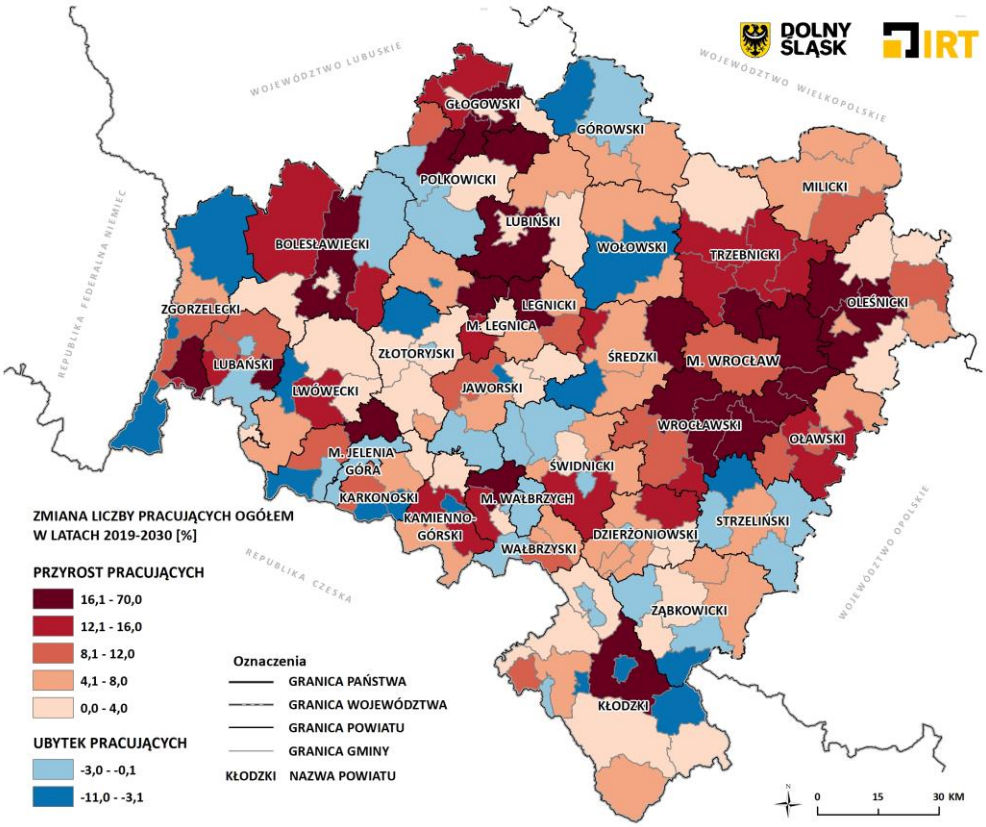

Ryc. 6. Zmiana liczby pracujących ogółem w latach 2019-2040 [%].

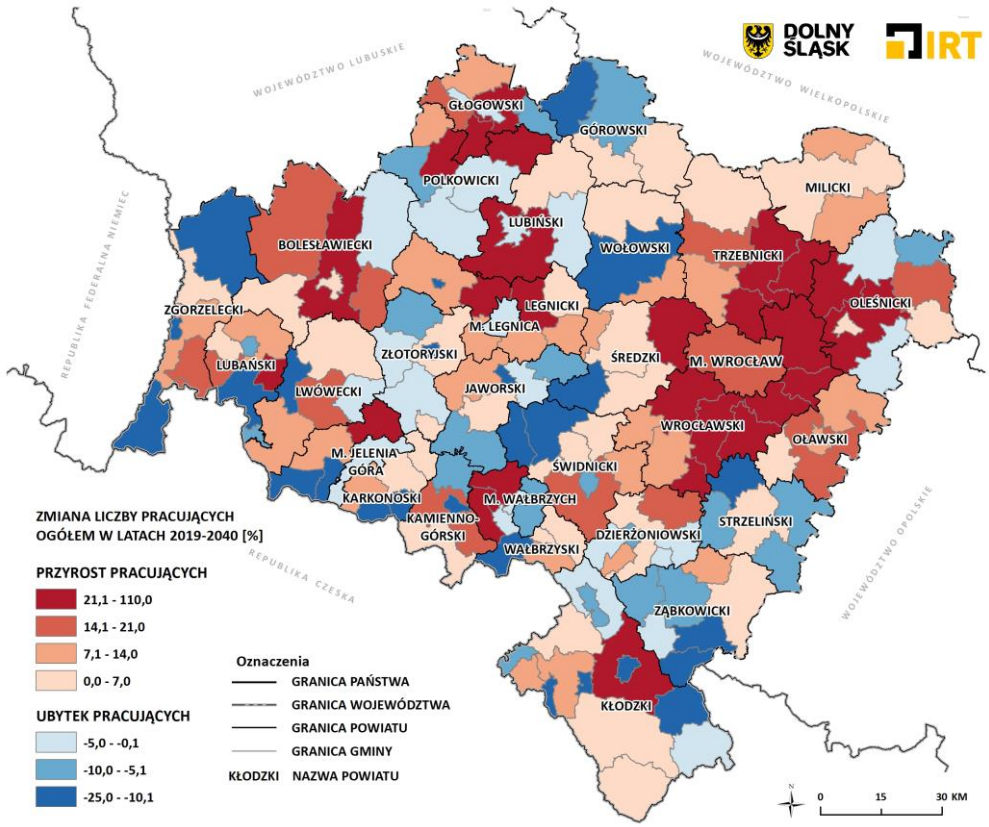

2.2 ZMIANA LICZBY PRACUJĄCYCH W SEKTORZE USŁUGOWYM W LATACH 2009-2019, 2019-2030 ORAZ 2019-2040

Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2009-2019 wskazuje, że w 75,7% gmin (128 gmin) województwa dolnośląskiego nastąpił wzrost liczby pracujących w usługach, a w 24,3% gmin (41 gmin) odnotowano ich spadek (ryc. 7).

Maksymalna wartość przyrostu liczby pracujących wyniosła 185% (Zawonia – gmina wiejska). Najniższe przyrosty do 1,0% wystąpiły nielicznie (Pieńsk – gmina miejsko-wiejska, Węgliniec – gmina miejsko-wiejska, Góra – gmina miejsko-wiejska, Wleń – gmina miejsko-wiejska, Oława – gmina miejska, Lubań – gmina miejska, Dzierżoniów – gmina miejska oraz Gryfów Śląski – gmina miejsko-wiejska). Ponadto najwyższe przyrosty, tj. powyżej 90,0% odnotowano w: Miękini (gmina wiejska; 93,5%), Jerzmanowa (gmina wiejska; 99,4%), Kątach Wrocławskich (gmina miejsko-wiejska; 105,5%), Długołęce (gmina wiejska; 107,7%), Siechnicach (gmina miejsko-wiejska; 114,9%), Czernicy (gmina wiejska; 125,3%), Karpaczu (gmina miejska; 132,3%), Chojnowie (gmina wiejska; 140,3%) oraz Żórawinie (gmina wiejska; 163,2%).

Ryc. 7. Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2009-2019 [%]

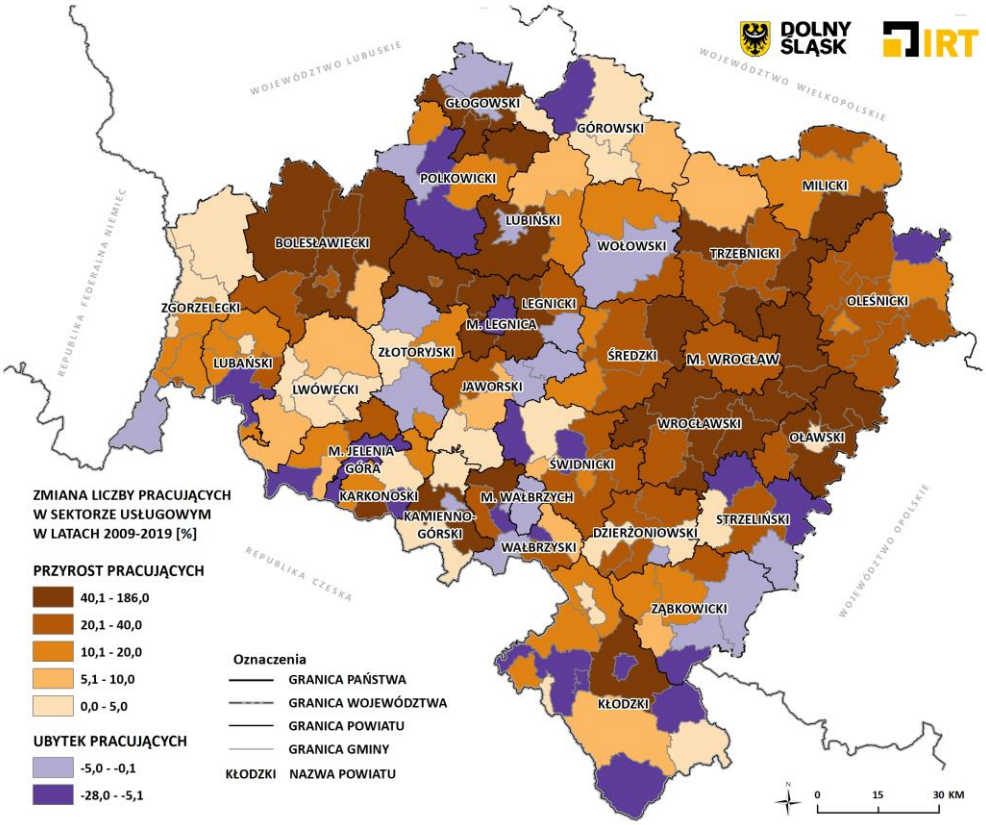

Minimalna wartość spadku wyniosła -0,1% (Wołów – gmina miejsko-wiejska oraz Bogatynia – gmina miejsko-wiejska) a maksymalna -27,7% (Złoty Stok – gmina miejsko-wiejska). Średnia wartość spadku wyniosła -8,2%. Wśród ośrodków miejskich województwa spadek odnotowano kolejno w: Kowarach, Legnicy, Jeleniej Górze, Jedlinie-Zdrój, Polanicy-Zdrój, Boguszowie-Gorce, Kłodzku, Szklarskiej Porębie, Kudowie-Zdrój, Piławie Górnej, Lubiniu, Szczawnie-Zdroju, Wałbrzychu, Głogowie oraz Kamiennej Górze. W obrębie ich stref podmiejskich przeważnie odnotowano wzrost liczby pracujących w usługach.

Analiza zmian liczby pracujących ogółem w latach 2019-2030 oraz 2019-2040 [%] zakłada dalszą koncentrację liczby pracujących w usługach w strefach podmiejskich, co szczególnie mocno można zaobserwować w obrębie gmin skoncentrowanych wokół Wrocławia (ryc. 8, ryc. 9). O ile maksymalne przyrosty pracujących w 2030 r. mają wynieść 100%, o tyle w 2040 r. prognoza przewiduje przyrosty już do 188%. W 2030 r. maksymalne spadki liczby pracujących w gminach mają wynieść -11% natomiast w 2040 roku już 23%.

Ryc. 8. Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2019-2030 [%]

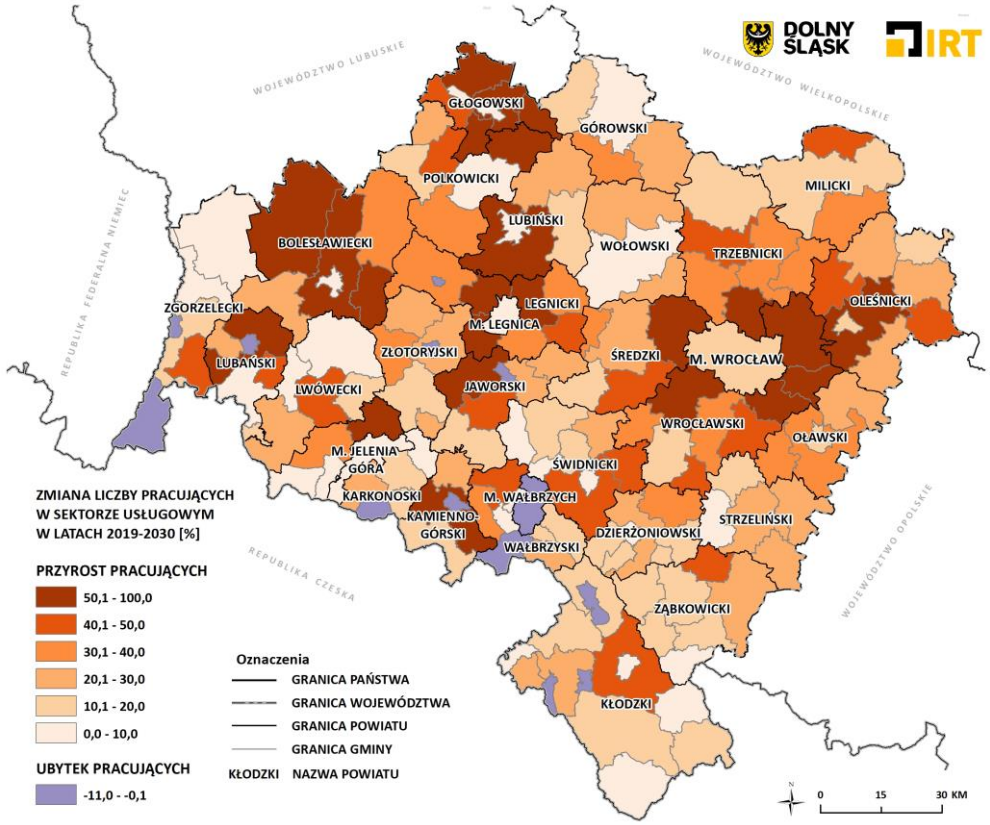

Ryc. 9. Zmiana liczby pracujących w sektorze usługowym w latach 2019-2040 [%]

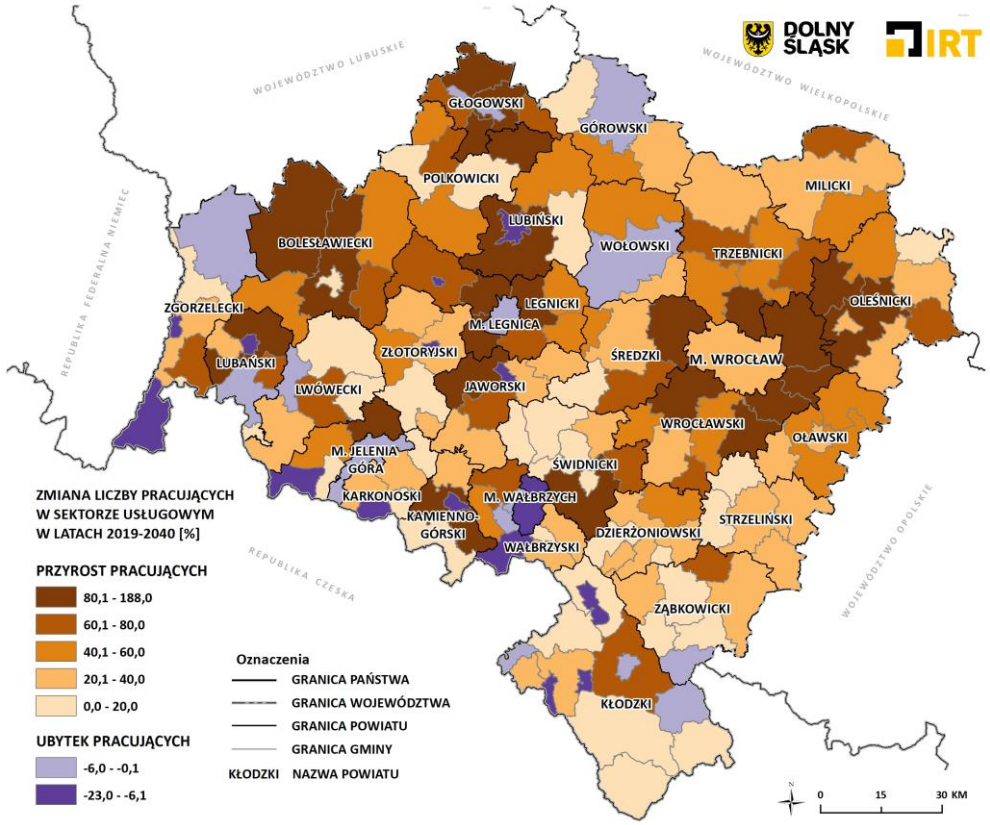

2.3 AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W 2009, 2019, 2030 ORAZ 2040 R.

Wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności w 2009 r. przyjął wartości od 23,3% (Sulików – gmina wiejska) do 198,4% (Kobierzyce – gmina wiejska). Ponadto wartość powyżej 100% wystąpiła w Polkowicach (155,8%; gmina miejsko-wiejska) Wartości od 60% do 100% odnotowano w 10,1% gmin (17 gmin). W przedziale z wielkością wskaźnika od 40% do 60% znalazło się 36,1% gmin (61 gmin). Przeważającą grupę stanowiły gminy z wartością wskaźnika poniżej 40%, tj. 53,2% gmin (90 gmin) (ryc. 10).

W 2019 r. minimalna wartość aktywności ekonomicznej ludności wyniosła 25,5% (Boguszów-Gorce – gmina miejska) a maksymalna 213,0% (Kobierzyce – gmina wiejska). Wartości powyżej 100% wystąpiły licznej niż 2009 r., w sumie w 6 gminach. Obok Kobierzyc były to gminy: Karpacz (192,3%; gmina miejska), Polkowice (172,8%; gmina miejsko-wiejska), Legnickie Pole (160,1%; gmina wiejska), Wrocław (110,9%; stolica województwa) oraz Jelcz-Laskowice (106,4%; gmina miejsko-wiejska). Wartości od 60% do 100% odnotowano w 24,3% gmin (41 gmin). Przeważającą grupę stanowiły gminy z wartością wskaźnika od 40% do 60%, w której znalazło się 52,7% gmin (89 gmin). W przedziale poniżej 40% było 19,5% gmin (33 gminy) (ryc. 11).

Prognoza aktywności ekonomicznej ludności do 2030r. oraz do 2040 r. wskazuje na dalszy wzrost wskaźnika (ryc. 12, ryc. 13). Zauważa się również wzrost ilości gmin przyjmujących wartości wskaźnika powyżej 100%. W 2030 r. prognoza zakłada, że będzie ich 8 (maksymalna wielkość wskaźnika 220,5% w Kobierzycach – gmina wiejska; Karpacz 209,8% - gmina miejska; Polkowice 180,8% - gmina miejsko-wiejska; Legnickie Pole 177,1% - gmina wiejska; Wrocław 122,9%; Jelcz-Laskowice 119,9% - gmina miejsko-wiejska; Kąty Wrocławskie 107,9% - gmina miejsko-wiejska oraz Janowice Wielkie 102,6% - gmina wiejska) a w 2040 r. już 13 (maksymalna wielkość wskaźnika 226% w Kobierzycach oraz analogicznie jak w prognozie do 2030 r. kolejno w gminach: Karpacz 225,3%; Polkowice 186,8%; Legnickie Pole 192,1%; Wrocław 132,9%; Jelcz-Laskowice 131,4%; Kąty Wrocławskie 115,4%; Janowice Wielkie 111,1% oraz Świdnica 109% - gmina miejska; Gromadka 109% - gmina wiejska, Świeradów-Zdrój 107,7% - gmina miejska, Legnica 102,2% - gmina miejska i Bolesławiec 100,5% - gmina miejska). W pozostałych przedziałach również zauważa się wzrost liczebności gmin osiągających wyższe wartości. W 2030 r. liczebność grupy gmin z wartością wskaźnika poniżej 40% wyniesie 6 gmin, a w 2040 r. już tylko 3 gminy.

Ryc. 10. Aktywność ekonomiczna ludności w 2009 r.

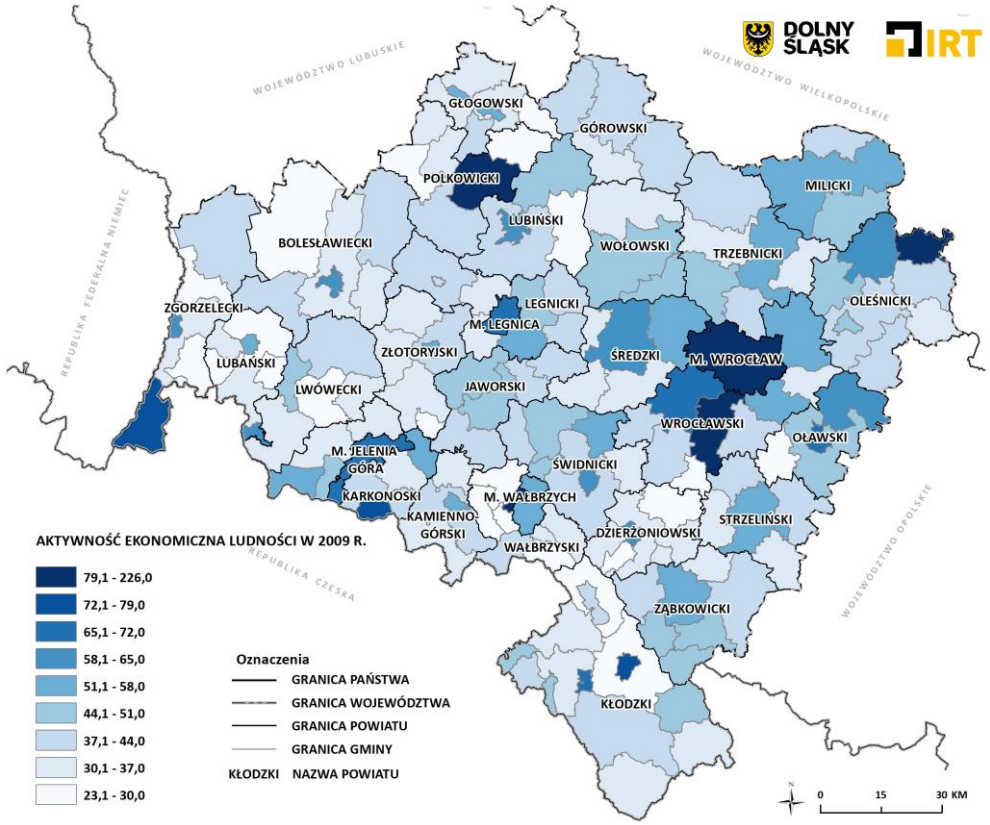

Ryc. 11. Aktywność ekonomiczna ludności w 2019 r.

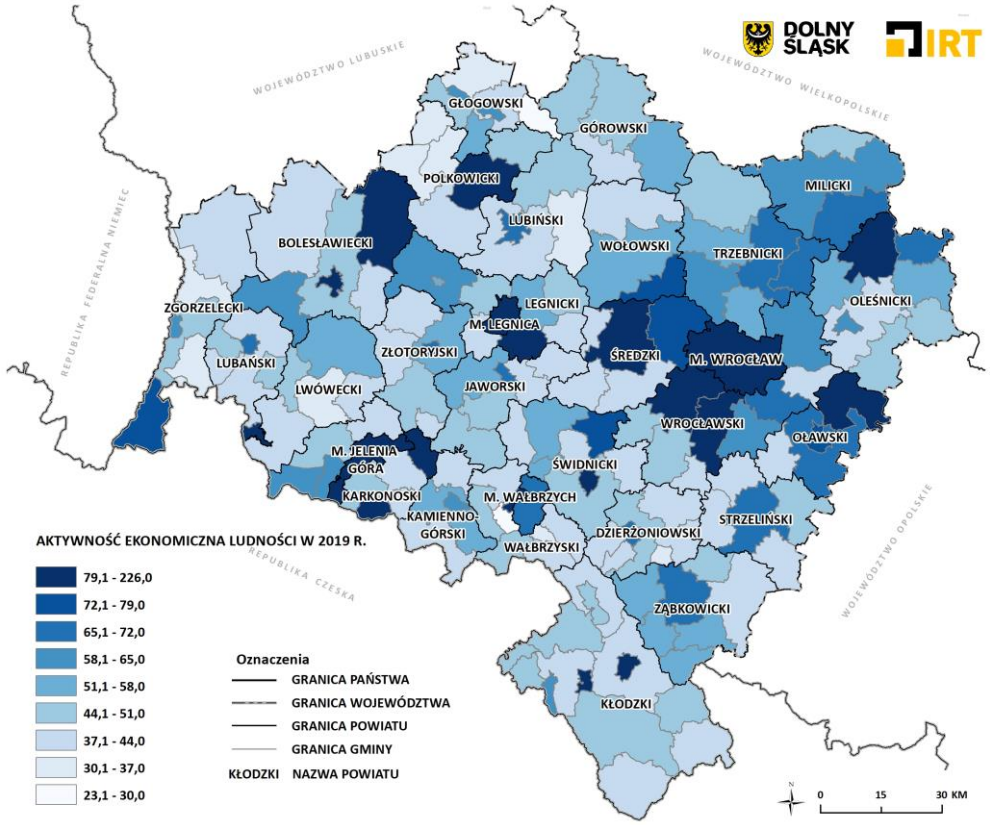

Ryc. 12. Aktywność ekonomiczna ludności w 2030 r.

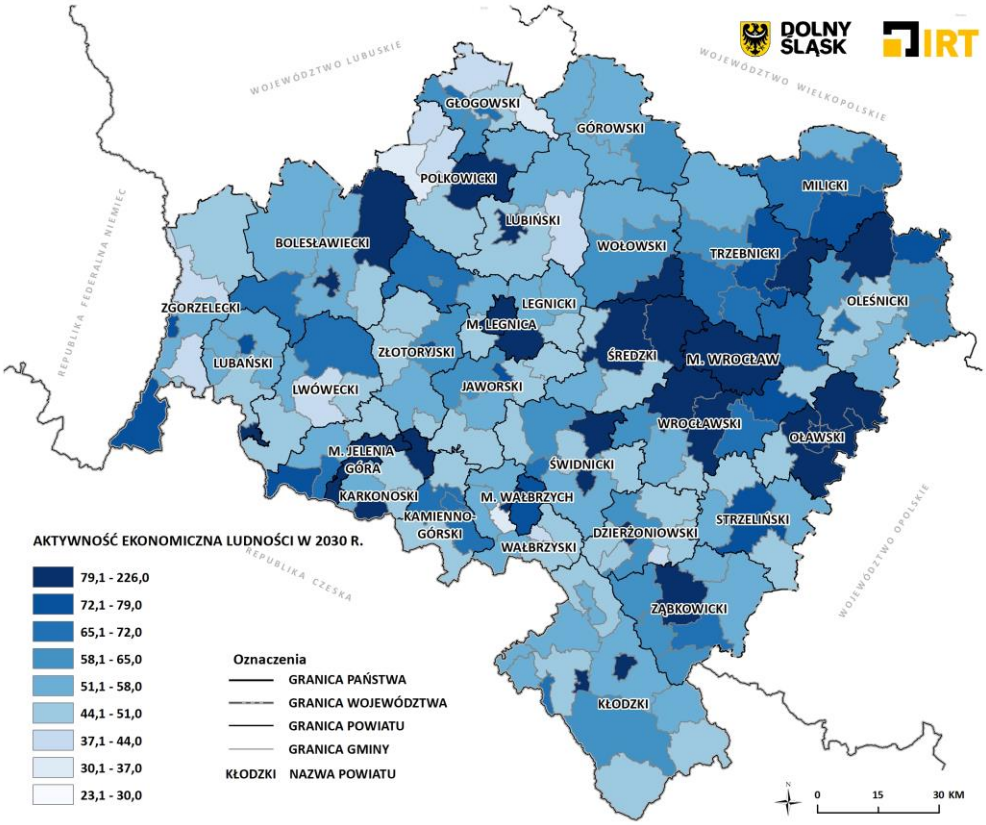

Ryc. 13. Aktywność ekonomiczna ludności w 2040 r.

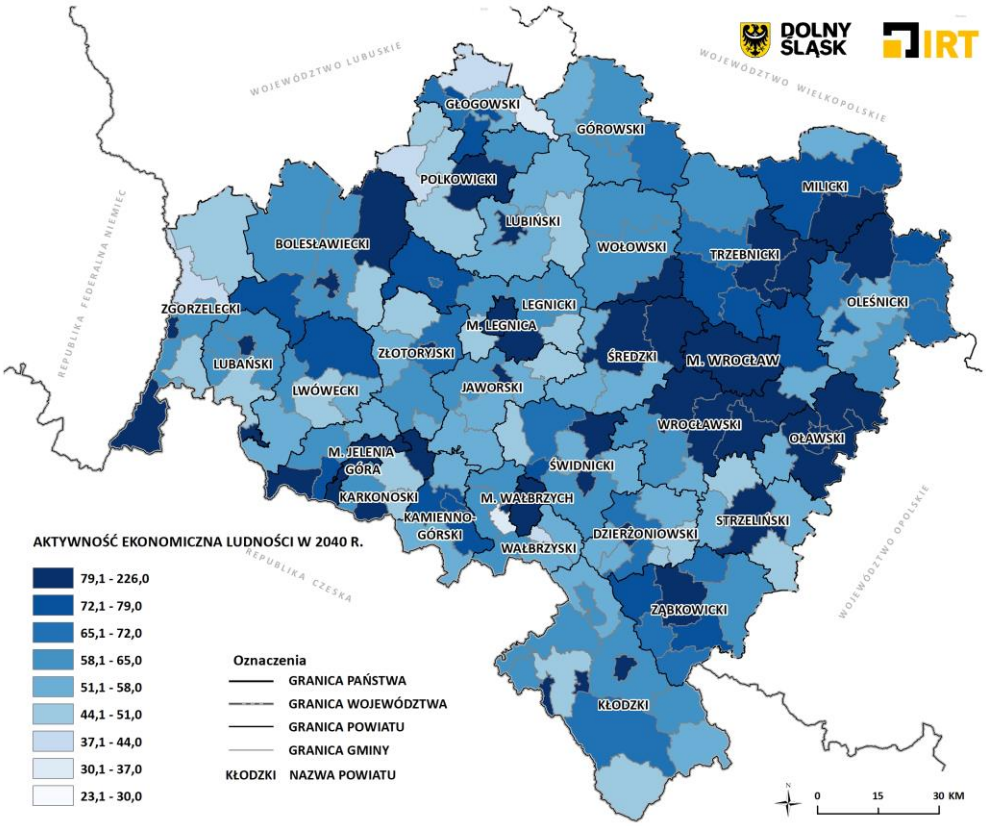

2.4 ZMIANA AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI W LATACH 2009-2019, 2019-2030 ORAZ 2019-2040

Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2009-2019 w województwie dolnośląskim wyniosła 16,3 p.p. i we wszystkich powiatach odnotowano przyrost. Wartości powyżej średniej dla województwa wystąpiły kolejno we Wrocławiu (31.5 p.p.) oraz powiatach: wałbrzyskim (29,8 p.p.), oławskim (22,3 p.p.), legnickim (20,8 p.p.) oraz bolesławieckim (18,2 p.p.). Najniższe przyrosty odnotowano w powiecie zgorzeleckim (3,1 p.p.), głogowskim (6,8 p.p.) oraz lubińskim (7,8 p.p.) (ryc. 14).

Ryc. 14. Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2009-2019 [p.p.]

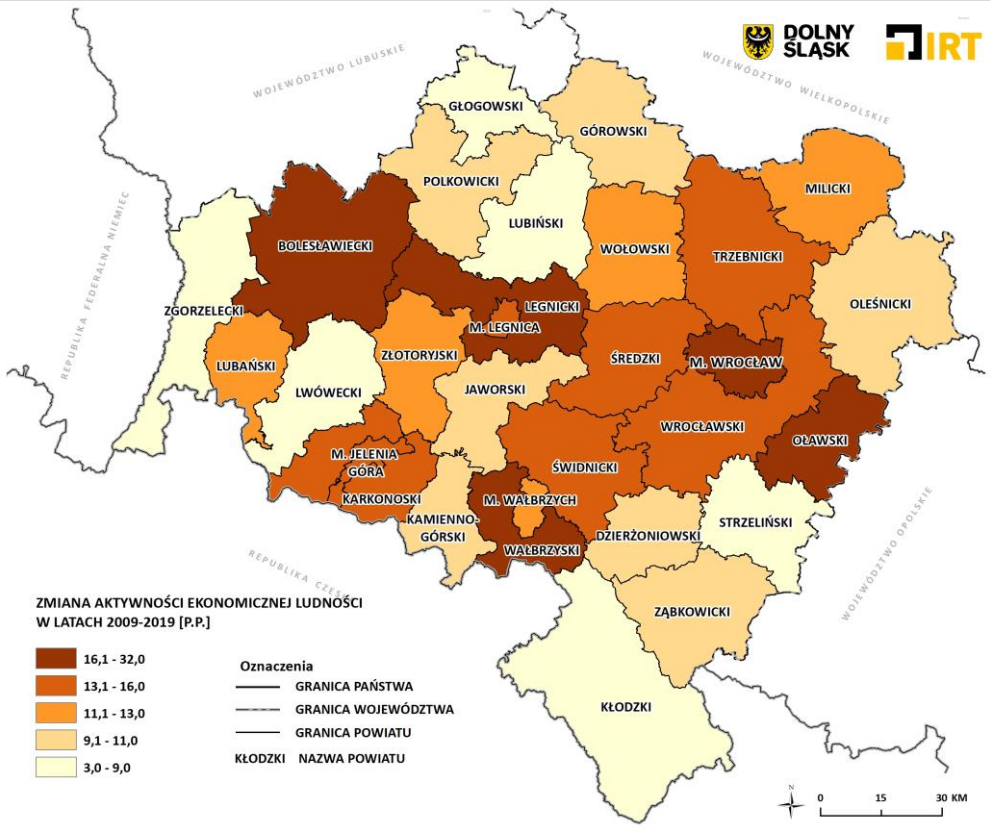

Prognoza aktywności ekonomicznej ludności w latach 2019-2030 w województwie dolnośląskim szacuje wielkość zmiany na poziomie 10,5 p.p. i we wszystkich powiatach przewiduje się przyrost. Wartości powyżej średniej dla województwa wystąpić mają we Wrocławiu (12,0 p.p.), Wałbrzychu (11,0 p.p.) oraz Legnicy (11,0 p.p.). Prognoza wskazuje, że najniższe przyrosty wystąpią w powiatach: jaworskim (6,5 p.p.), zgorzeleckim (7,0 p.p.), oleśnickim (7,1 p.p.), strzelińskim (7,1 p.p.) oraz jeleniogórskim (7,1 p.p.) (ryc. 15).

Prognoza aktywności ekonomicznej ludności w latach 2019-2040 w województwie dolnośląskim szacuje wielkość zmiany na poziomie 19,1 p.p. i we wszystkich powiatach przewiduje się przyrost wskaźnika. Wartości powyżej średniej dla województwa, analogicznie jak w przypadku prognozy na lata 2019-2030, wystąpić mają we Wrocławiu (22,0 p.p.), Wałbrzychu (20,0 p.p.) oraz Legnicy (20,0 p.p.). Prognoza wskazuje, że najniższe przyrosty wystąpią w powiatach: jaworskim (11,0 p.p.), zgorzeleckim (11,9 p.p.), oleśnickim (12,1 p.p.), strzelińskim (12,3 p.p.) oraz jeleniogórskim (12,7 p.p.) (ryc. 16).

Ryc. 15. Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2019-2030 [p.p.]

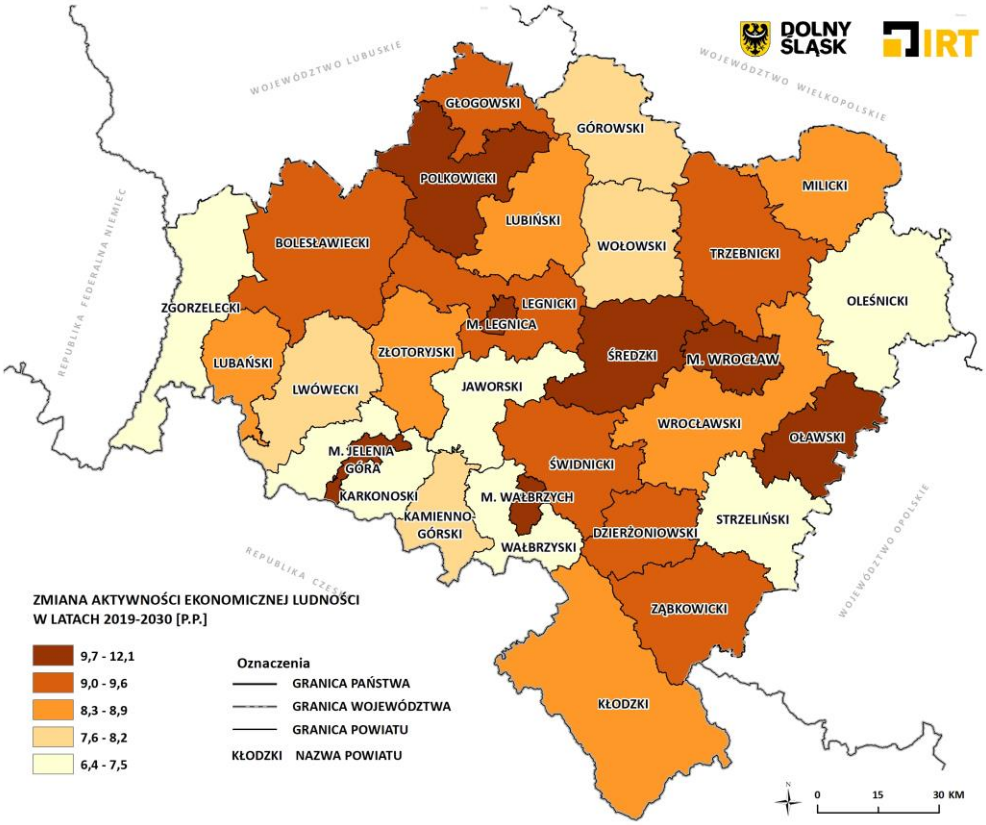

Ryc. 16. Zmiana aktywności ekonomicznej ludności w latach 2019-2040 [p.p.]

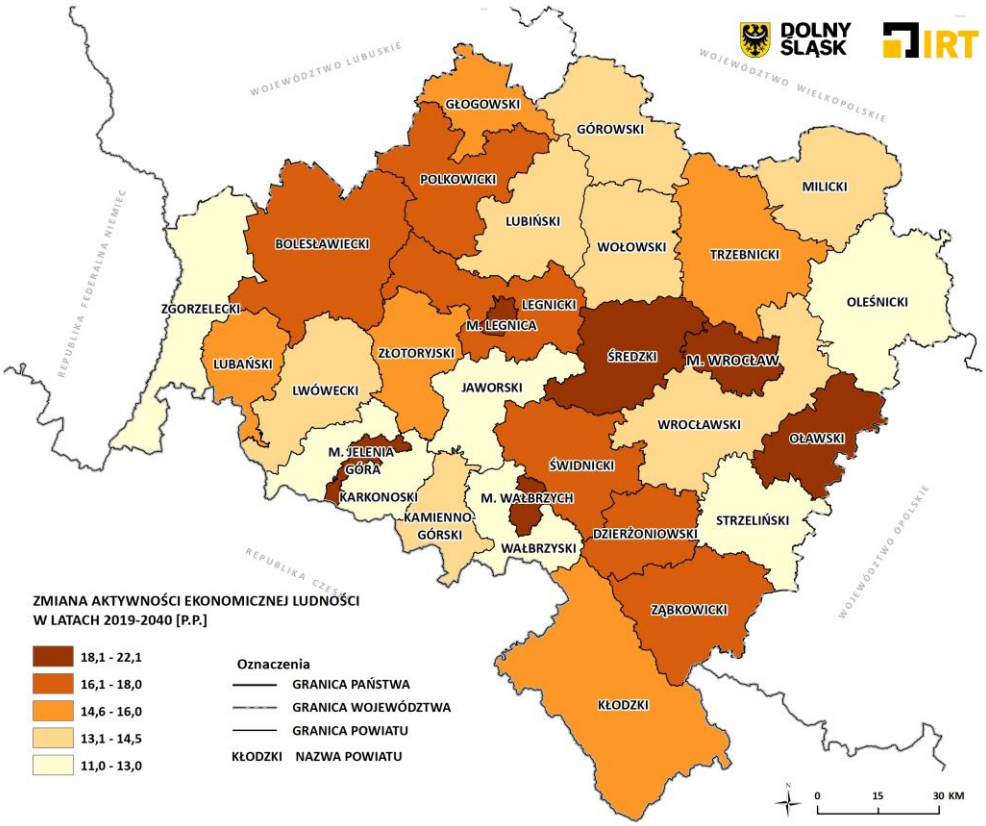

3 | PODSUMOWANIE

Prognoza rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku obrazuje zdecydowany przyrost ludności pracującej w strefach podmiejskich miast. Najwyższe przyrosty dotyczą Aglomeracji Wrocławskiej, gmin sąsiadujących z ważnymi ośrodkami miejskimi, takimi jak: Legnica, Wałbrzych, Polkowice, Głogów, Bolesławiec i Kłodzko. Analogiczny rozkład natężenia wzrostu pracujących odnosi się do prognozy liczby pracujących w sektorze usługowym. Wzrost znaczenia obszarów aglomeracji oraz gmin przyległych do wielkich miast potwierdza analiza aktywności ekonomicznej ludności, która podkreśla powiększenie się na przestrzeni lat grupy ludności w wieku produkcyjnym jako zasobu siły roboczej.

Zaznaczyć należy, iż sytuacji na rynku pracy znajduje swoje odzwierciedlenie w prognozie demograficznej województwa dolnośląskiego do 2040 r. Obydwie analizy ukazują silne, wymienione powyżej obszary wzrostu oraz będące w trudnej sytuacji demograficznej i ekonomicznej, położone peryferyjne w stosunku do głównych aglomeracji województwa, miasta i obszary wiejskie. Obraz nasilania się niniejszych prognozowanych tendencji jest konsekwencją współcześnie zachodzących procesów.

Opracowana prognoza dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku wskazuje postępujący wzrost znaczenia „centrów" ekonomicznych regionu oraz obszarów „peryferyjnych" pod względem wielkości zasobu ludności pracującej.